

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кафедра сільськогосподарського машинобудування

ЗАКОНОДАВСТВО, ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ІНЖЕНЕРНА ЕКОЛОГІЯ

Методичні рекомендації
з організації самостійної роботи
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності Н7 «Агроінженерія»
освітньо-професійна програма "Агроінженерія"

Ухвалено
на засіданні кафедри
сільськогосподарського
машинобудування.
Протокол № 11 від 13 травня 2025 р.

м. Кропивницький
2025

Законодавство, охорона праці в галузі та інженерна екологія : методичні рекомендації до організації самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Н7 «Агроінженерія», освітньо-професійна програма "Агроінженерія" / [уклад.: П.Г. Лузан, В.В. Амосов]; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. с.-г. машинобуд. – Кропивницький: ЦНТУ, 2025.– 23 с.

Укладачі: канд. техн. наук, доцент Лузан П.Г.
канд. техн. наук, доцент Амосов В.В.

Рецензенти: канд. техн. наук, доцент Петренко Д.І.,
канд. біол. наук, доцент Медведєва О.В.

Методичні рекомендації містять планування обсягу, змісту, завдання, форми і методів контролю самостійної роботи, виконання здобувачем запланованої самостійної роботи, контроль та оцінювання результатів, їх систематизацію, оцінювання ефективності виконання здобувачем самостійної роботи.

ЗМІСТ

	Стор.
1 Вступ	4
2 Опис навчальної дисципліни	5
3 Мета і завдання навчальної дисципліни	5
4 Компетентності	6
5 Програмні результати навчання	7
6 Програма навчальної дисципліни	7
7 Самостійна робота	11
8 Питання для самоконтролю.....	15
9 Рекомендовані джерела інформації.....	18

ВСТУП

Дисципліна «Законодавство, охорона праці в галузі та інженерна екологія» охоплює ключові аспекти правового регулювання, безпеки праці та екологічних стандартів в інженерній діяльності. Основною метою курсу є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами законодавчих актів, що регулюють безпеку праці, охорону здоров'я працівників та охорону довкілля на виробництві. Вивчення цієї дисципліни допоможе майбутнім інженерам розуміти вимоги щодо забезпечення безпеки та збереження навколишнього середовища під час виконання професійної діяльності.

У процесі навчання здобувачі вищої освіти ознайомляться з правовими актами України та міжнародними нормами, що стосуються охорони праці й екологічних стандартів, а також навчатися застосовувати їх на практиці. Крім того, дисципліна охоплює розгляд основних ризиків, що виникають у виробничому середовищі, та методів їх мінімізації через впровадження інженерних рішень.

Здобувачі вищої освіти мають навчитися виявляти й аналізувати ризики, пов'язані з безпекою на виробництві, пропонувати ефективні рішення для їх усунення або зменшення, а також усвідомлювати вплив інженерної діяльності на екологію. Особлива увага приділяється правовій базі, що регулює питання охорони праці, технічної безпеки та екологічної відповідальності підприємств.

Майбутні інженери повинні бути здатними не лише створювати безпечні умови праці для своїх колег, але й знижувати негативний вплив інженерної діяльності на довкілля. Дотримання нормативно-правових актів у сфері охорони праці та екології – це не лише вимога закону, а й один із ключових показників ефективності та соціальної відповідальності підприємства.

Курс спрямований на формування у здобувачів вищої освіти свідомого ставлення до питань безпеки праці та охорони довкілля, а також на розвиток навичок аналізу, прогнозування й прийняття рішень у рамках законодавчих норм та стандартів екологічної й виробничої безпеки.

Дисципліна формує у здобувачів вищої освіти розуміння важливості особистої та професійної відповідальності за дотримання стандартів безпеки праці та екологічної відповідальності.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань <u>Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина</u> (шифр і назва)	Фахової підготовки	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: <u>Н7 Агроінженерія</u> (шифр і назва) Освітня програма: «Агроінженерія»	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача вищої освіти – 4,5	Освітній рівень: другий (магістерський)	Лекції	
		32 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		72 год.	114 год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю:			
Іспит	Іспит		

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування знань та вмінь щодо практики використання законодавчих вимог у сфері аграрного виробництва, у сфері стану і проблем охорони праці у галузі згідно з законодавчими нормативно-правовими актами України; формування навичок з нормалізації стану навколишнього середовища в зоні впливу агропідприємств для забезпечення збалансованого природокористування; екологічно орієнтованої

діяльності, ефективного впровадження природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів.

Завдання вивчення дисципліни:

- надання здобувачам вищої освіти основних категорій аграрного права, змісту аграрних правовідносин та закономірностей їх розвитку, напрямків їх правового регулювання, набуття навичок роботи з нормативними актами, вміння вирішувати практичні питання і ситуації у сфері правового регулювання аграрних правовідносин;
- забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах через ефективне управління охороною праці, формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку;
- вивчення системи інженерно-технічних заходів, спрямованих на збереження належної якості навколишнього середовища в умовах зростання обсягів промислового виробництва.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі агропромислового виробництва та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння аспектів професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)

ФК 4. Здатність застосовувати сучасні інформаційні та комп'ютерні технології для вирішення професійних завдань.

ФК 10. Здатність організовувати процеси сільськогосподарського виробництва на принципах систем точного землеробства, ресурсозбереження, оптимального

природокористування та охорони природи; використовувати сільськогосподарські машини та енергетичні засоби, що адаптовані до використання у системі точного землеробства.

ФК 14. Здатність гарантувати екологічну безпеку у сільськогосподарському виробництві.

ФК 15. Здатність комплексно впроваджувати організаційно-управлінські і технічні заходи зі створення безпечних умов праці в АПК.

5. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (ПРН)

ПРН 1. Володіти комплексом необхідних гуманітарних, природничо-наукових та професійних знань, достатніх для досягнення інших результатів навчання, визначених освітньою програмою.

ПРН 2. Розробляти енергоощадні, екологічно безпечні технології виробництва, первинної обробки і зберігання сільськогосподарської продукції

ПРН 3. Знати, розуміти і застосовувати норми законодавства, що стосуються професійної діяльності.

ПРН 12. Проектувати конкурентоспроможні технології та обладнання для виробництва сільськогосподарської продукції відповідно до вимог споживачів та законодавства.

ПРН 20. Розробляти і реалізувати ресурсощадні та природоохоронні технології у сфері діяльності підприємств АПК.

ПРН 21. Розробляти заходи з охорони праці в сфері сільськогосподарського виробництва відповідно до чинного законодавства.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Аграрне право як самостійна галузь права

1. Аграрна реформа в Україні.
2. Аграрне право України як галузь права. Формування аграрного права, сучасний стан та напрямки його подальшого розвитку.
3. Предмет та методи аграрного права.
4. Принципи аграрного права.
5. Система аграрного права. Співвідношення аграрного права з

іншими галузями права.

6. Джерела аграрного права.

Тема 2. Правові засади державного регулювання сільського господарства України

1. Поняття, функції, форми та методи державного регулювання сільського господарства України.

2. Система центральних органів виконавчої влади, що здійснюють управління агропромисловим комплексом України.

3. Правові форми державної підтримки суб'єктів аграрного господарювання.

4. Правове становище Аграрного фонду.

Тема 3. Суб'єкти аграрних відносин

1. Поняття, особливості та види суб'єктів аграрних відносин.

2. Суб'єкти аграрних відносин, що займаються сільськогосподарською виробничою діяльністю.

3. Суб'єкти аграрних відносин, що займаються діяльністю пов'язаною з сільськогосподарським виробництвом.

Тема 4. Договірні відносини виробників сільськогосподарської продукції

1. Поняття та особливості договорів в сфері сільського господарства.

2. Види договірних зобов'язань в сфері сільського господарства.

3. Особливості окремих договорів в сфері сільського господарства.

4. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.

Тема 5. Правове становище фермерських господарств

1. Поняття та порядок створення фермерського господарства.

2. Земельні правовідносини у фермерському господарстві.

3. Майнові правовідносини у фермерському господарстві.

4. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.

5. Підстави та порядок припинення фермерського господарства.

Тема 6. Правові основи охорони праці в галузі

1. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
2. Нормативно-правові акти з охорони праці в аграрній галузі виробництва.
3. Нормативні акти про охорону праці, що діють на підприємстві.

Тема 7. Організація охорони праці на виробництві

1. Обов'язки власника в галузі організації управління охороною праці на підприємстві.
2. Служба охорони праці на підприємстві.
3. Розслідування і облік нещасних випадків, професійних захворювань.
4. Обов'язок працівника виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці.
5. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.
6. Навчання з питань охорони праці.
7. Фінансування охорони праці.
8. Дотримання вимог з охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) й реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва.
9. Комісія з питань охорони праці підприємства.
10. Інформація і звітність про стан охорони праці.
11. Добровільні об'єднання громадян, працівників і фахівців з охорони праці.

Тема 8. Система управління охороною праці (СУОП)

1. Управління охороною праці.
2. Система управління охороною праці й принципи її організації.
3. Мета і функції СУОП.
4. СУОП на підприємстві.
5. Державний і профспілковий контроль за охороною праці на виробництві.

Тема 9. Виробничий ризик та виробничий травматизм

1. Принципи аналізу нещасних випадків.
2. Аналіз рівня виробничого травматизму.
3. Виробничий ризик.

4. Фактори, що визначають ризик.
5. Характер виробничих травм.
6. Причини виробничого травматизму.
7. Профілактика травматизму.

Тема 10. Загальновиробничі вимоги охорони праці у агровиробництві

1. Вимоги до території, виробничих приміщень, майданчиків.
2. Водопостачання і каналізація.
3. Виробниче освітлення.
4. Опалення, вентиляція й кондиціонування повітря.
5. Внутрішньогосподарські шляхи.
6. Вимоги до виробничого обладнання.
7. Вимоги до тракторів і самохідних сільськогосподарських машин.
8. Вимоги до причіпних та навісних сільськогосподарських машин.

Тема 11. Заходи пожежної профілактики на сільськогосподарських підприємствах

1. Статистика пожеж на сільськогосподарських підприємствах.
2. Класифікація виробничих будинків і приміщень за вибухопожежною небезпекою та вогнестійкістю.
3. Заходи щодо забезпечення пожежної безпеки на сільськогосподарських підприємствах.

Тема 12. Теоретичні основи інженерної екології

1. Класифікація структури інженерної екології та її принципи.
2. Градація критеріїв промислового техногенезу.
3. Природна рівновага в природно-техногенних геосистемах.
4. Задачі інженерної екології.
5. Концепція інженерної екології.

Тема 13. Правові аспекти екологічної безпеки та природно-промислові системи

1. Основні документи і положення екологічного права.
2. Права і обов'язки громадян з питань екології.
3. Визначення природно-промислових систем.

4. Об'єкт і структура екосистеми.
5. Структура природно-промислових систем.
 - 5.1. Компонентна структура ППС.
 - 5.2. Ієрархічна структура ППС.
 - 5.3. Функціональна структура ППС.
 - 5.4. Морфологічна структура ППС.

Тема 14. Моніторинг, показники, нормування антропогенних навантажень

1. Основні поняття екологічного моніторингу.
2. Види екологічного моніторингу.
3. Система екологічного моніторингу.
4. Основні показники інженерної екології.
5. Екологічне нормування антропогенних навантажень.

Тема 15. Характер змін довкілля, екологічна паспортизація, аудит, сертифікація, експертиза

1. Характер змін довкілля.
2. Екологічна паспортизація.
3. Екологічний аудит.
4. Екологічна сертифікація.
5. Екологічна експертиза.

Тема 16. Інженерно-екологічний вплив виробництва на навколишнє середовище

1. Дія виробництва на природне середовище. Основні поняття, терміни, визначення.
2. Інженерно-екологічні показники та їх параметри.
3. Управління впливом на природне середовище.
4. Інженерно-екологічні заходи. Їх вибір та планування.
5. Вплив сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна навчальна робота здобувача вищої освіти розрахована на формування практичних навичок у роботі здобувача вищої освіти зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке

вивчення теоретичних і практичних проблем захисту населення.

Самостійна робота здобувача вищої освіти включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;

- вивчення тем або питань, передбачених робочою програмою для самостійного вивчення;

- підготовку звіту з виконаної самостійної роботи;

- підготовку конспекту вивченого матеріалу;

- підготовку до проходження рубіжних контролів та підсумкової атестації.

Тематика завдань для самостійної роботи

№ теми	Назва теми, тематика завдань	Кількість годин
1	2	3
	Змістовий модуль 1	
1	Аграрне право як самостійна галузь права 1. Принципи аграрного права. 2. Система аграрного права. Співвідношення аграрного права з іншими галузями права. 3. Джерела аграрного права. Рекомендовані джерела інформації: основні [1-4, 13]	4
2	Правові засади державного регулювання сільського господарства України 1. Правове становище Аграрного фонду. Рекомендовані джерела інформації: основні [1-4, 13]	5
3	Суб'єкти аграрних відносин 1. Суб'єкти правовідносин у сфері органічного сільськогосподарського виробництва Рекомендовані джерела інформації: основні [1-4, 13]	4
4	Договірні відносини виробників сільськогосподарської продукції 1. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Рекомендовані джерела інформації: основні [1-4, 13]	5
5	Правове становище фермерських господарств 1. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.	4

№ теми	Назва теми, тематика завдань	Кількість годин
1	2	3
	2. Підстави та порядок припинення фермерського господарства. Рекомендовані джерела інформації: основні [1-4, 13]	
	Змістовий модуль 2	
6	Правові основи охорони праці в галузі 1. Законодавство України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. 2. Принципи соціального страхування. Рекомендовані джерела інформації: основні [5-8, 13], додаткові [2], інформаційні ресурси [6, 10]	5
7	Організація охорони праці на виробництві 1. Обов'язок працівника виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці. 2. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій. 3. Навчання з питань охорони праці. 4. Фінансування охорони праці. 5. Дотримання вимог з охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) й реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва. 6. Комісія з питань охорони праці підприємства. 7. Інформація і звітність про стан охорони праці. 8. Добровільні об'єднання громадян, працівників і фахівців з охорони праці. Рекомендовані джерела інформації: основні [5-8, 13], додаткові [1, 2, 5-7], інформаційні ресурси [1]	4
8	Система управління охороною праці (СУОП) 1. СУОП на підприємстві. 2. Державний і профспілковий контроль за охороною праці на виробництві. Рекомендовані джерела інформації: основні [5-8, 13], додаткові [3, 4, 8-12, 15], інформаційні ресурси [9]	5
9	Виробничий ризик та виробничий травматизм 1. Фактори, що визначають ризик.	4

№ теми	Назва теми, тематика завдань	Кількість годин
1	2	3
	2. Характер виробничих травм. 3. Причини виробничого травматизму. 4. Профілактика травматизму. Рекомендовані джерела інформації: основні [5-8, 13], додаткові [13-15], інформаційні ресурси [7]	
10	Загальновиробничі вимоги охорони праці у агровиробництві 1. Опалення, вентиляція й кондиціонування повітря. 2. Внутрішньогосподарські шляхи. 3. Вимоги до виробничого обладнання. 4. Вимоги до тракторів і самохідних сільськогосподарських машин. 5. Вимоги до причіпних та навісних сільськогосподарських машин. Рекомендовані джерела інформації: основні [5-8, 13], додаткові [13, 14], інформаційні ресурси [4-8]	5
11	Заходи пожежної профілактики на сільськогосподарських підприємствах 1. Застосування сільськогосподарської техніки для тушіння пожеж. Рекомендовані джерела інформації: основні [5-8, 13], інформаційні ресурси [4]	4
	Змістовий модуль 3	
12	Теоретичні основи інженерної екології 1. Задачі інженерної екології. 2. Концепція інженерної екології. Рекомендовані джерела інформації: основні [9-13]	5
13	Правові аспекти екологічної безпеки та природно-промислові системи 1. Об'єкт і структура екосистеми. 2. Структура природно-промислових систем. 2.1. Компонентна структура ППС. 2.2. Ієрархічна структура ППС. 2.3. Функціональна структура ППС. 2.4. Морфологічна структура ППС.	4

№ теми	Назва теми, тематика завдань	Кількість годин
1	2	3
	Рекомендовані джерела інформації: основні [9-13], додаткові [16-19], інформаційні ресурси [3, 5]	
14	<p align="center">Моніторинг, показники, нормування антропогенних навантажень</p> <p>1. Основні показники інженерної екології. 2. Екологічне нормування антропогенних навантажень. Рекомендовані джерела інформації: основні [9-13]</p>	5
15	<p align="center">Характер змін довкілля, екологічна паспортизація, аудит, сертифікація, експертиза</p> <p>1. Екологічна сертифікація. 2. Екологічна експертиза. Рекомендовані джерела інформації: основні [9-13]</p>	4
16	<p align="center">Інженерно-екологічний вплив виробництва на навколишнє середовище</p> <p>1. Інженерно-екологічні заходи. Їх вибір та планування. 2. Вплив сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище. Рекомендовані джерела інформації: основні [9-13], додаткові [13-14], інформаційні ресурси [3]</p>	5
	Всього	72

8. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Аграрна реформа в Україні.
2. Аграрне право України як галузь права. Формування аграрного права, сучасний стан та напрямки його подальшого розвитку.
3. Предмет та методи аграрного права.
4. Принципи аграрного права.
5. Система аграрного права. Співвідношення аграрного права з іншими галузями права.
6. Джерела аграрного права.
7. Поняття, функції, форми та методи державного регулювання сільськогосподарства України.

8. Система центральних органів виконавчої влади, що здійснюють управління агропромисловим комплексом України.
9. Правові форми державної підтримки суб'єктів аграрного господарювання.
10. Правове становище Аграрного фонду.
11. Поняття, особливості та види суб'єктів аграрних відносин.
12. Суб'єкти аграрних відносин, що займаються сільськогосподарською виробничою діяльністю.
13. Суб'єкти аграрних відносин, що займаються діяльністю пов'язаною з сільськогосподарським виробництвом.
14. Поняття та особливості договорів в сфері сільського господарства.
15. Види договірних зобов'язань в сфері сільського господарства.
16. Особливості окремих договорів в сфері сільського господарства.
17. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
18. Поняття та порядок створення фермерського господарства.
19. Земельні правовідносини у фермерському господарстві.
20. Майнові правовідносини у фермерському господарстві.
21. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.
22. Підстави та порядок припинення фермерського господарства.
23. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
24. Нормативно-правові акти з охорони праці в аграрній галузі виробництва.
25. Нормативні акти про охорону праці, що діють на підприємстві.
26. Обов'язки власника в галузі організації управління охороною праці на підприємстві.
27. Служба охорони праці на підприємстві.
28. Розслідування і облік нещасних випадків, професійних захворювань.
29. Обов'язок працівника виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці.
30. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.
31. Навчання з питань охорони праці.
32. Фінансування охорони праці.
33. Дотримання вимог з охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) й реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва.

34. Комісія з питань охорони праці підприємства.
35. Інформація і звітність про стан охорони праці.
36. Добровільні об'єднання громадян, працівників і фахівців з охорони праці.
37. Управління охороною праці.
38. Система управління охороною праці й принципи її організації.
39. Мета і функції СУОП.
40. СУОП на підприємстві.
41. Державний і профспілковий контроль за охороною праці на виробництві.
42. Принципи аналізу нещасних випадків.
43. Аналіз рівня виробничого травматизму.
44. Виробничий ризик.
45. Фактори, що визначають ризик.
46. Характер виробничих травм.
47. Причини виробничого травматизму.
48. Профілактика травматизму.
49. Вимоги до території, виробничих приміщень, майданчиків.
50. Водопостачання і каналізація.
51. Виробниче освітлення.
52. Опалення, вентиляція й кондиціонування повітря.
53. Внутрішньогосподарські шляхи.
54. Вимоги до виробничого обладнання.
55. Вимоги до тракторів і самохідних сільськогосподарських машин.
56. Вимоги до причіпних та навісних сільськогосподарських машин.
57. Статистика пожеж на сільськогосподарських підприємствах.
58. Класифікація виробничих будинків і приміщень за вибухопожежною небезпекою та вогнестійкістю.
59. Заходи щодо забезпечення пожежної безпеки на сільськогосподарських підприємствах.
60. Класифікація структури інженерної екології та її принципи.
61. Градація критеріїв промислового техногенезу.
62. Природна рівновага в природно-техногенних геосистемах.
63. Задачі інженерної екології.
64. Концепція інженерної екології.
65. Основні документи і положення екологічного права.
66. Права і обов'язки громадян з питань екології.

67. Визначення природно-промислових систем.
68. Об'єкт і структура екосистеми.
69. Структура природно-промислових систем.
70. Компонентна структура природно-промислових систем.
71. Ієрархічна структура
72. Функціональна структура природно-промислових систем.
73. Морфологічна структура ППС.
74. Основні поняття екологічного моніторингу.
75. Види екологічного моніторингу.
76. Система екологічного моніторингу.
77. Основні показники інженерної екології.
78. Екологічне нормування антропогенних навантажень.
79. Характер змін довкілля.
80. Екологічна паспортизація.
81. Екологічний аудит.
82. Екологічна сертифікація.
83. Екологічна експертиза.
84. Дія виробництва на природне середовище. Основні поняття, терміни, визначення.
85. Інженерно-екологічні показники та їх параметри.
86. Управління впливом на природне середовище.
87. Інженерно-екологічні заходи. Їх вибір та планування.
88. Вплив сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище.
89. Законодавство України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
90. Принципи соціального страхування.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Аграрне право України: підручник. / За ред. О.О. Погрібного. Київ: Істина., 2007. 448 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pohribnyi_OO/Ahrarne_pravo_Ukrainy.pdf?PHPSESSID=dnoabnhk7opscq9n1i0pd2mplm7.
2. Жушман В.П., Статівка А.М. Аграрне право: підручник. Харків, 2010. 296 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zhushman_Viktor/Ahrarne_pravo.pdf/

3. Аграрне право України: навчальний посібник. / За ред. М. В. Єрмоленка. Київ, 2010. 245 с. URL: http://elibrary.collegesnau.com/wp-content/uploads/2022/02/%D0%84%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%BВ%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-2010_agrarne_pravo_ukraini-1.pdf.
4. Харитоновна Т.Є., Каракаш І.І., Григорьєва Х.А. та ін. Аграрне право України: навчальний посібник. / За ред. Т.Є. Харитонової, І.І. Каракаша. Одеса: Юридична література, 2017. 436 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_pravo/Kharytonova-Karakash-Ahrarne-pravo-Ukrayiny-1_compress ed.pdf.
5. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги: навчальний посібник. Київ: «Основа», 2011. 551 с. URL: <https://kpdі.edu.ua/biblioteka/>.
6. Шуаїбов О.К. Практикум з охорони праці: навчальний посібник. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2007. 280 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/20008/1/POSIBNIK-07%28OOP%29_vipr.pdf.
7. Кошель В.І., Сав'юк Г.П., Дзундза Б.С. Основи охорони праці. Практичні заняття: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 151 с.
8. Шудренко І.В. Охорона праців галузі: навч. посіб. Житомир: ЖНАЕУ, 2017. 136 с. http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/8414/1/Okhorona_pratsi_v_haluzi.pdf.
9. Жигуц Ю.Ю., Цигика В.В. Інженерна екологія (для студентів технічних спеціальностей). Видання 3-є, випр. і доп. Ужгород: ПП «Інватор», 2020. 204 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/45649>.
10. Ісаєнко В.М. та ін. Інженерна екологія: підручник. Київ: НАУ, 2019. 452 с.
11. Скобло Ю.С., Цапко В.Г., Мазоренко Д.І. та ін. Інженерна екологія сільськогосподарського виробництва: навч. посіб. за ред. Д.І. Мазоренка, В.Г. Цапка. Київ: Основа, 2007. 390 с.
12. Ісаєнко В.М. та ін. Інженерна екологія: підручник. / За заг. ред. д-ра біол. наук, проф. В.М. Ісаєнка. 2-є вид., актуалізоване на принципах сприяння сталому інноваційному розвитку та засадах синергетичного і компетентнісного підходів. Київ: НАУ, 2019. 452 с.
13. Лузан П.Г., Амосов В.В., Лузан О.Р. Законодавство, охорона праці в галузі та інженерна екологія: методичні рекомендації до

виконання практичних робіт для здобувачів другого (магістерського) ступеня вищої освіти спеціальності 208 "Агроінженерія" освітньо-професійна програма "Агроінженерія": М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. с.-г. машинобуд. Кропивницький: ЦНТУ, 2024. 48 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/14292>.

Додаткові

1. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65.
2. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
3. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
4. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнагляддохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.
5. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
6. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
7. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
8. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнагляддохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
9. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнагляддохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
10. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій. Наказ Держнагляддохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
11. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на

підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.

12. НПАОП 0.00-6.13-05 «Порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України». Наказ Держпраці від 30.03.2004 р. № 92.

13. Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві. Наказ Міністерства соціальної політики України 29.08.2018 № 1240. URL: [https:// zakon. rada.gov.ua/laws/show/z1090-18#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1090-18#Text).

14. Державні санітарні правила по обладнанню та влаштуванню тракторів і сільськогосподарських машин. Постанова Головного державного санітарного лікаря України 01.12.1999, № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show /v0041588-99#Text>.

15. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121.

16. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.

17. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.

18. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці.

19. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про охорону праці». Редакція від 19.08.2022, підстава - [2468-IX](#), [2434-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.

2. Кодекс законів про працю України. Редакція від 19.08.2022, підстава - [2434-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Редакція від 19.08.2022, підстава - [2494-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

4. Правила пожежної безпеки в Україні. Редакція від 08.04.2022, підстава - [z0358-22](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>.
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Редакція від 14.01.2021, підстава - [1113-IX](#): URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>.
6. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Редакція від 02.04.2022, підстава - [2153-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1112 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». Редакція від 06.01.2021, підстава - [1-2021-п](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>.
8. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0002641-08#Text>.
9. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Документ n0001641-08, Прийняття від 07.02.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001641-08#Text>.
10. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України: веб-сайт. URL: <http://www.social.org.ua/>.

Навчально-методичне видання

**ЗАКОНОДАВСТВО, ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА
ІНЖЕНЕРНА ЕКОЛОГІЯ**

Методичні рекомендації
з організації самостійної роботи
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності Н7 «Агроінженерія»
освітньо-професійна програма "Агроінженерія"

Укладачі: канд. техн. наук, доцент Лузан П.Г.
канд. техн. наук, доцент Амосов В.В.

Рецензенти: канд. техн. наук, доцент Петренко Д.І.,
канд. біол. наук, доцент Медведєва О.В.